

Aan:
De minister van veiligheid en justitie

doorkiesnummer (088) 36 13622
datum 20 juni 2014
onderwerp Consultatie Hoger beroep en cassatie in civiele zaken digitaal

Excellentie,

Bij deze maak ik – op persoonlijke titel – enkele opmerkingen bij de consultatieversie van het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie.

1. Waar het om gaat

Het gaat om het bestaansrecht van het civiele appel. Het gaat erom of de appelrechtspraak nu en straks nog voldoet aan wat de samenleving vraagt. Naar mijn mening zijn wezenlijke veranderingen nodig om ervoor te zorgen dat de civiele appelrechtspraak in de toekomst een zinvol instituut blijft. Van de nieuwe wetgeving mogen we op zijn minst verwachten dat die de nodige veranderingen niet in de weg staat. Op dit punt geeft de voorgestelde wetgeving reden tot zorg.

2. Wat nodig is

De vraag vanuit de samenleving valt samen te vatten als ‘snel en goed’. In dit verband zijn naast deskundigheid de doorlooptijd, de kosten en de procesvoering belangrijke aspecten. Vereenvoudiging van het proces in combinatie met korte termijnen en regie/zaakseigenaarschap kunnen bijdragen tot verbetering op die punten. Vanuit verschillende invalshoeken is vernieuwing nodig:

- de procesregels (wetgever en rechter)
- de procesvoering (rechter en partijen)
- de planning (rechter, administratie, digitalisering)
- de werkmethoden (rechter en administratie, taakverdeling).

De consultatieversie doet vrezen dat er weinig gaat veranderen, of erger, dat veranderingen worden tegengehouden. Het oude, wat starre systeem, blijft grotendeels in stand. Hieronder zal ik de voorgestelde wetgeving bespreken aan de hand van de vraag of de wetgeving belemmerend werkt voor vernieuwing. Maatstaf daarbij is of de wetgeving geen belemmering is voor een procedure waarbij:

- a. De burger in korte tijd na aanvang (6 maanden) een uitspraak (einduitspraak of eerste inhoudelijke tussenuitspraak) heeft.
- b. De rechter van de aanvang af regie voert (en zaakseigenaar is).
- c. De drie leden van meervoudige kamer taken kunnen verdelen in plaats van op hetzelfde moment hetzelfde te doen.

3. Wat werkt en wat niet werkt

3.1 Doorlooptijd

De consultatieversie lijkt een doorlooptijd te aanvaarden van meer dan een jaar:

- aanvoeren gronden (10 weken)
- antwoord (10 weken)
- antwoord in incidenteel beroep (10 weken)
- mondelinge behandeling (in de praktijk 6-26 weken)
- uitspraak (10 weken)

Daarnaast is voorzien in mogelijkheden voor vertraging door uitstel en incidenten.

De doorlooptijd wordt nog hoger (bijna 2 jaar) als men de beroepstermijn (3 maanden) en de maximale oproeptermijn (6 maanden) meetelt.

Een dergelijke doorlooptijd sluit aan bij het verleden maar verbaast als norm voor de digitale toekomst. Het is de vraag wie over 5 tot 10 jaar nog behoefte heeft aan procederen met zulke lange doorlooptijden. Het levert ook geen urgentie op voor procesvernieuwing en regie. Met een dergelijke regeling kan alles min of meer bij het oude blijven, met wat aanpassingen van ondergeschikte aard.

3.2 Minimum- of maximum termijnen

Daargelaten dat alles bij het oude kan blijven, is het de vraag of de regeling initiatieven tot vernieuwing in de weg staat.

Als het gaat om vaste (minimum)termijnen, is dat inderdaad het geval. De lange doorlooptijd is dan de norm. Vaste (minimum)termijnen maken het onmogelijk dat de burger een uitspraak binnen 6 maanden krijgt en dat de rechter van de aanvang af regie voert door het geven van termijnen op maat.

Als het gaat om maximumtermijnen, is er wel ruimte voor vernieuwing.

Het is dus nodig dat de wet de termijnen expliciet als *maximum*termijnen formuleert, die de rechter kan verkorten. Dat lijkt wel te volgen uit art. 343 lid 2 en art. 347 lid 2, maar niet uit art. 347 lid 3.

Duidelijkheid is geboden. De berichtgeving in de media suggereert dat er *vaste* termijnen gaan gelden. Dat spreekt ook uit diverse passages in de concept-MvT (zie bijvoorbeeld p. 5, 9, 13-15).

Terzijde: zowel art. 343 lid 2 als art. 347 lid 1 gaan over het aanvoeren van de gronden. Art. 343 lid 2 zou m.i. beter in art. 347 kunnen worden verwerkt.

3.3 Bodem en kort geding

Doorgaans wordt een verschil tussen de termijnen die gelden voor een bodemprocedure en voor kort geding als vanzelfsprekend aangenomen. Daarbij mogen vraagtekens worden gezet.

In de eerste aanleg groeien bodem- en kortgedingprocedures naar elkaar toe. Waarom zouden partijen in een bodemprocedure niet binnen dezelfde termijnen kunnen procederen als in kort geding?

Dat geldt zeker voor het hoger beroep. De behandeling in hoger beroep van bodemzaken verschilt immers niet wezenlijk van die van kortgedingzaken.

Terzijde: een appellant in kort geding lijkt 10 weken voor het aanvoeren van de gronden te kunnen krijgen, tegenover de verweerder 4 weken voor het voeren van verweer.

3.4 Ongelijkheid

Ook in de consultatieversie blijft er een wezenlijke ongelijkheid tussen partijen in stand, de appellant heeft immers een veel ruimere termijn voor het formuleren van gronden dan de verweerder voor het voeren van verweer.

De appellant behoudt zowel de ruime beroepstermijn en een ruime oproepstermijn als een ruime termijn voor het aanvoeren van gronden (bij elkaar bijna een jaar).

Deze ongelijkheid doet afbreuk aan de eerlijkheid van het proces.

3.5 Meervoudige kamer

Art. 344 lid 2 eist dat zaken naar de meervoudige kamer worden verwezen, uiterlijk wanneer een mondelinge behandeling of uitspraak wordt gevraagd.

Een dergelijke bepaling is minder wenselijk als de ruimte wordt verkend voor meer enkelvoudige afdoening in de diverse stadia van een proces, bijvoorbeeld in het kader van taakverdeling van de leden van een meervoudige kamer. Het past evenmin bij het wetsvoorstel met betrekking tot de enkelvoudige behandeling van het hoger beroep in kantonzaken.

De laatste zinsnede van art. 344 lid 2 ('doch uiterlijk ... gevraagd') kan beter worden weggelaten.

3.6 Uitspraak

Het opnemen van een (maximum)uitspraaktermijn lijkt mij terecht in het kader van evenwichtige toedeling van rechten en plichten aan rechter en partijen, ook al heeft het gerecht maar een beperkte invloed op het aantal zaken dat voor uitspraak komt te staan.

Het is echter niet vanzelfsprekend dat de eis wordt gehandhaafd dat partijen om een uitspraak vragen. De gewone gang van zaken is toch dat de rechter een uitspraak geeft als de schriftelijke en mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, tenzij een schikking is bereikt of partijen expliciet (en gemotiveerd) vragen om *géén* uitspraak te doen.

In de praktijk leidt de afhankelijkheid van de rechter van formaliteiten zoals het vragen van uitspraak tot onnodige vertraging. Een dergelijke vertraging hoort in een moderne procedure niet thuis.

4. Conclusie

Een wet conform de consultatieversie bewijst lippendienst aan regievoering (concept-MvT 2.4), maar bevat nauwelijks verbeteringen voor de procesvoering of prikkels daartoe ten opzichte van de huidige wet. Maar wat erger is: een dergelijke wet kan blokkades opwerpen om écht werk te maken van regie en tijdigheid.

Hoogachtend,

mr. drs. W.J.J. Los
rechterlijk lid van het bestuur
Gerechtshof Amsterdam